

A környezeti károk értékelése
Környezetgazdaságtan – 12. hét
Szalai Ákos

1. Ismétlés

kár=100, szűrő=90, ingatlan másol=40

Pigou-adó? $T = 100 \Rightarrow$ Felszerelt szűrő

Coase problémája? Olcsóbb költözni

Externália mindig kétoldalú...

Fizessen, aki olcsóbban védekezik (jobb kockázatviselő)

Vagy, ha „szennyező fizet” \Rightarrow fizessen mindkettő.

2. Miért kell értékelni?

Kártérítés: kár mérése – ha nem jó nem tudjuk sem elvárható magatartást megszabni, sem szigorú felelősséget működtetni (roppant érzékeny kártérítés nagyságára)

Tegyük-e nélkül?

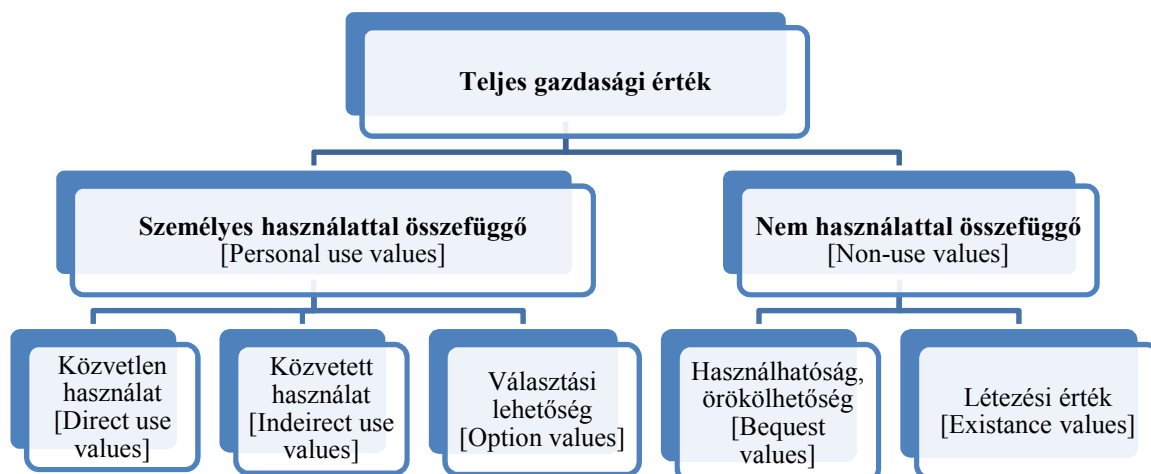
1. Közgazdaságilag nem hatékony (túlzottan nagy korlátozások)
2. Büntetőjog: arányosság elve – mivel?

3. Mit értékelünk? Mekkora a kár?

Kár fogalma: mindennapi – közgazdasági: amennyi pénz kell, hogy kompenzáljon

kompenzál = ugyanolyan helyzetben mint kár előtt (vö. mindegy, hogy volt-e kár)

jogi: vagyoni értékcsökkenés, elmaradt haszon, kárenyhítés + nem vagyoni

4. Hogyan értékelünk?

Piaci ár – ahol van (vagyoni egy része)

Hedonikus ár – élvezeti ár

ennyivel fizetne többet kevesebbet – hogyan változik a piaci ára, ha valami változik?

pl. vízerőmű közelében hogyan változik telekár?

pl. belvárosban mennyivel olcsóbb (???) lakás?

pl. mennyivel drágább biztonságosabb autó, mennyivel magasabb bér kockázatosabb szakmában, munkahelyen?

statisztikai elemzés (regresszió): ÁTLAGOS értéket tudunk meg

pl. 10%-kal kisebb halálos baleset esély

Probléma: mit tud a kárról, mit tud a kockázatról? (alulbecsli, felülbecsli) – piacon biztos, hogy átlag jó?

Feltételes értékelés

kérdőív: mennyit kérne magasabb kockázatért, mennyit lenne hajlandó fizetni biztonságért

mi adjuk kockázatokról infót (tudjuk mit tud)

DE: nem valós helyzet

Utazási költség módszer

honnan érkeznek egy-egy helyre – minél messzebb annál többet ér nekik (annál több költséget vállalnak fel érte)

annál többet is fizetne => „keresleti görbe”

mennyit ér: keresleti görbe alatti terület – keresleti görbe egy-egy pontja: mennyi fizetne maximum (mennyit ér neki (vö. ha nincs ettől esne el)

5. Jövőbeni károk? Jövő generációk?

Diszkontálás: Jobb ma egy veréb, mint holnap egy túzok: tőlünk távolabbi kevesebbet ér (természetesen emberi tulajdonság – nincs köze kamatozáshoz!) – Mai 100 lehet, hogy jobb, mint holnap 110...

Idő értéke:

- Ma vagy jövőre kapjunk 100? => Ha ma: mai 100 vagy jövőre 101? Stb.
- Ma 100 vagy jövőre 200? => Ha jövő: ma 100 vagy jövőre 199? stb.
- Ahol váltás (ahol egyenlő) = idő értéke

Kamatláb szerepe? természetes alternatíva: bankba tenni – de figyelni kell kockázatra is...

Mennyit ma egy olyan dologért, ami holnap 110-et hoz?

Tf: kamatláb: $r = 5\%$, innen $x * 1,05 = 110 \Rightarrow x = 110/1,05 = 104,76$

Diszkontláb, átváltás jövő => jelenre: $104,76 = \delta * 110 \Rightarrow \delta = 1/(1+r)$

104,76: a jövő évi 110 jelenértéke, ha „kamatláb” 5% (diszkontláb $\delta = 1/1,05 = 0,9524$)

Mennyit adnánk azért (mennyit ér nekünk az)t, ami két év múlva 110-et hoz – kamatláb 5%?

Ma 100 két év múlva? $100 * 1,05 * 1,05 = 110,25$

Diszkontláb, átváltás jövő => jelenre: $110,25 = \delta_2 * 100 \Rightarrow \delta_2 = 1/(1+r)^2$

Mennyit azért, ami ... évig hoz V -et?

PV (present value) = $\delta_1 * V_1 + \delta_2 * V_2 + \delta_3 * V_3 + \dots = (1/1+r) * V_1 + (1/1+r)^2 * V_2 + (1/1+r)^3 * V_3 + \dots$

De kamatlábból sok van... Kockázatmentes (alacsony), kockázatos (nem biztos, hogy visszafizet, késve, stb.) magas

Magas kamatláb: ma fontosabb későbbi hatások kisebbnek tűnnek

Alacsony kamatláb: jövőt jobban figyelembe vesszük: fontosabbnak tűnnek

pl. Stern-jelentés: normális kamatláb helyett alacsonyabb (normális diszkontláb helyett magasabb) – hatalmas károkat mutat ki. „Ha a [globális felmelegedésből származó] káros hatások és kockázatok szélesebb körén alapuló becslést végzünk el, akkor a becsült kárérték elérheti a globális GDP 20%-át és e fölé is emelkedhet.”

+1 Másért viselt felelősség – no fault rendszerek

Ugyan más okoz, de *mögöttes felelős* fizet. Pl. atomerőművek – atomhulladék (bármiért, szállítás, stb.), tankhajók tulajdonosai (függetlenül attól, hogy más társaság bérelte és fuvarozott vele)

Alapeset: munkavállaló, beosztott, alvállalkozó(???) okoz, megbízó, munkaadó fizet => miért?

vagyon – biztos? (tőke nélküli cég vs. munkavállaló), hajók: empty shell (tipikus visszaélés a korlátozott felelősséggel – vagyon nélküli fuvarozó, vagyon a cégcsoporton belül máshol: a hajókat tulajdonló társaságnál)

ő érdekében jár el – alvállalkozó miért nem? (nem az adott szerződésért),

ellenőrzés? – képes befolyásolni döntést? biztos? (mivel ösztönöz, ellenőrzés működik – vö. polgári jogi ösztönzés, aka. kártérítés helyett, hierarchián belüli ellenőrzés hatásosabb)

kérheti-e a megtérítést? pl. munkajogban komoly korlátok (véégképp csak ellenőrzési érv marad)

No fault: mindenképpen ő fizet (pl. atomkatasztrófa – abszolút felelősség) – sok kritika: függetlenül közvetlen károkozó személyétől, tetteitől, ellenőrzési lehetőségtől, stb.

Összefoglalás

(Forrás: Bartus Gábor: Környezetgazdaságtan, óravázlat, BCE)

